

LUNDS
UNIVERSITET

Förkastade rum

– gränser och möjligheter för feministisk politisk förändring i
förhållande till den liberalpolitiska uppdelningen
privat/offentligt.

Maria Fladvad
GNVK01 ht 11
Centrum för genusvetenskap
Lunds universitet
Handledare: Irene Pelayo

This essay is based on the notion that feminism is neglected in the public sphere and examines the possibilities and limits for feministic political change in the Malmö-Lund region in Sweden. By doing so, the limits and the actual expression of feministic politics in the area, are inquired. It also questions how feminists react to the spatial division private/public and if there are other spaces, mental or physical, that would enable feministic political change. The results find that feminists suffer in the public sphere. Their ideas are often being diminished in meetings and organizations and the media reduces matters to be narrow issues about biological women. The public discourse individualizes politics, which undermines the feminist structural thinking. Therefore there is a feminist demand for different spaces; spaces for recovery and where it is possible to speak one's mind without being diminished. By using the theoretical concepts of *counterpublics* and *free space* this essay finds that feministic political actions find no use in the separation between the public and private. For that reason new political spaces are required, and examples of these spaces are found in art, separatist organizations and in gender studies institutions.

Key words: feminism, public/private, political space, counterpublics, free space

Nyckelord: feminism, privat/offentligt, politiska rum, alternativ offentlighet, frirum

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1. BAKGRUND	5
1.1.1. DISPOSITION OCH KOMMENTAR	6
1.2. SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR	6
1.3. FORSKNINGSFÄLTET	7
1.3.1. POLITISKT HANDLINGSUTRYMME	8
1.3.2. FEMINISTISK VÄLFÄRDSTATSFORSKNING	9
1.3.3. OFFENTLIGHET	9
1.4. TEORI	11
1.4.1. COUNTERPUBLICS	11
1.4.2. POLITISKA RUM	13
1.5. METOD	14
1.6. MATERIAL	16
1.6.1. AVGRÄNSNING OCH URVAL	17
2. UNDERSÖKNINGSDEL	17
2.1. ANALYS	18
2.1.1. VAR FINNS FEMINISMEN?	18
2.1.2. PRIVAT OCH OFFENTLIGT	23
2.1.3. RUM FÖR POLITISK FÖRÄNDRING	29
3. SLUTSATSER	32
3.1. SAMMANFATTNING	33
REFERENSDEL	36

1. Inledning

All I could do was to offer you an opinion upon one minor point
- a woman must have money and a room of her own
(Virginia Woolf 1929)

Redan så tidigt som 1929 så konstaterade Virginia Woolf att det krävs både ekonomiska förutsättningar och ”ett eget rum” för att som kvinna kunna verka i det offentliga. Woolf efterfrågar inte ett privat rum, utan ett eget rum för politik, makt och förändring. Visst var det länge sedan men jag är fortfarande ambivalent inför feminismen. Det finns nämligen hyllmeter med text om feminism, kvinnorörelser och genusteori. Historien kan påvisa flertalet fantastiska feminister och det finns väldigt många nu levande feministiska aktivister. Trots det, så saknar jag feminismen i det så kallade offentliga rummet. Feministiska aktioner och politiska utspel får sällan det genomslag som efterfrågas. Avsaknaden av debatt kring att olika kroppar har olika handlingsutrymme, framförallt i det offentliga, följer samma mönster som på Woolfs tid.

Det finns forskning som visat hur feminism smutskastats, negligerats och trivialiserats i medierna (North 2009), det har talats om *backlash* och postfeminism (jfr Faludi 1991; McRobbie 2004) men samtidigt så kom Feministiskt initiativ in i kommunfullmäktige i Simrishamn efter valet 2010. Förvirrat frågar jag mig själv - *så var finns debatten och hur kommer den till uttryck?*

En feministisk forskningstradition är att studera relationen mellan forskning, aktivism och politik (Wasshede 2010: 60) och för att hitta svaren på mina frågor har jag gjort detsamma. På så vis får flera feministiska berättelser utrymme i denna uppsats. Clare Hemmings ser i texten *Telling Feminist Stories* (2005) kritiskt på hur västerländsk feminism konstant förenklar sin egen historia genom att måla fram ett utvecklingsnarrativ. Eftersom det här är en uppsats om berättelser, är det lika bra att jag berättar lite mer om utgångspunkten för min historia. Att studera genusvetenskap är personligt. Det är ett sätt att inse sin egen makt och att studera ojämlika, orättvisa, kränkande och tvingande maktrelationer. Jag ansluter mig i Judith Butlers definition av feminism som den sociala förändringen av genusrelationer (Butler 2004: 204) och anser därför att det är viktigt att komma ut.

Jag upplever en konflikt i mig själv över vad som är politik och hur jag gör politik. Samtidigt som mitt politiska handlingsutrymme begränsas på grund av skuld och av tanken på att hela tiden göra fel, går det inte att förbise att jag besitter flera privilegierade

maktpositioner. Ambivalensen växer. Var finns feminismen, var finns potentialen, vad är politik? Det här är en uppsats om politiska rum, men det är också en uppsats om berättelser. Det här är min historia.

1.1. Bakgrund

Bakgrunden till studien är en uppfattning om att allting är politik. Redan så tidigt som 1969 skrev Carol Hanisch texten *The personal is political*. Titeln är en fras som fortfarande präglar feministisk medvetenhet och mycket av den feministiska kritiken har handlat om att politisera det som ansetts privat. Detta innebär dock inte att allting har politisk makt, utan att olika handlingar har olika förutsättningar för att kunna förändra samhället.

Det finns mycket litteratur som kritiserar dikotomin privat/offentligt och hävdar att uppdelningen bara är abstrakta kategorier att tänka på lagar, politik och ekonomi. Dock har både feministisk forskning och queer-forskning visat att dikotomins makt går mycket djupare än abstrakta kategorier (Warner 2002: 23). Jag vill veta om detta är något som feminister fortfarande förhåller sig till. Finns det andra ”rum”¹ med större potential till förändring? För att komma närmare mina frågor om vad som är feministiskt politiskt uttryck inriktar sig uppsatsen på ett område med mycket feminism, nämligen Malmö – Lund-området².

Forskning har visat att organisering bland kvinnor i Sverige har förändrats genom åren³. Från ett väldigt partinära organiserande är det numera lösare och mer nätverksbaserat med ett större spektrum av idéer (jfr Gustafsson 1997; Edwards 2002). Ett exempel på detta skulle kunna vara gruppen Malmöns feministiska nätverk. I november 2011 anordnades en politisk helg under namnet *Malmöns feministiska forum* och eventet besöktes av hundratals människor. Den första programpunkten⁴ drog så många människor att flera personer blev avvisade vid

---

¹ Med rum så menas liknande engelskans space eller svenskans plats. Eftersom jag tycker ordet plats konnoterar en geografisk plats har jag istället valt att använda ordet rum. Det kan också tyckas vara intertextualitet med Virginia Woolfs *Ett eget rum* (1929) eftersom jag tycker begreppet inte bara inkluderar en egen plats utan ett psykiskt rum vilket kan verka både i det ”offentliga” likväl som i det ”privata”. Det finns rum som väldigt politiska så som dam- och herrtoaletter som fungerar som privata rum i det offentliga och visar på så vis på uppdelningens irrelevans. Ett alternativ skulle kunna vara ordet sfär. Jag finner dock att det begränsar talet till tankar om uppdelningen mellan offentligt och privat.

² I stycke 1.6.1. motiveras detta mer ingående.

³ Detta är dock ett väldigt essentialistiskt konstaterande och jag menar inte att alla feminister identifierar sig/upplevs eller ”är” kvinnor, eller att kvinnlig organisering ens har något med feminism att göra, men i denna forskning syftas det på kvinnorörelsen och utvecklandet av feminismen.

⁴ Frukost med Gudrun Schyman.

dörren. Forumet borde bevisa att finns rum för förändring, men för att återanknyta till maktanalysen så får inte allting politisk makt. För trots en stor uppslutning av feminister lyste de lokala medierna med sin frånvaro vid föreläsning efter föreläsning. Rapporteringen utmynnade istället i Jens Mikkelsens artikel ”*Feministiskt pyssel lockade många*” publicerad i Sydsvenskan den 13 november 2011. Artikeln avpolitiserar eventet totalt och trivialiserar feminismen genom att skriva om pyssel. På så vis finns det feministiskt motstånd med uttrycken inte får en seriös plats i det offentliga rummet. Det är här sökandet efter alternativa politiska rum tar vid.

1.1.1. Disposition och kommentar

Uppsatsen kommer att bestå av tre delar. I den första delen presenteras studiens syfte och centrala frågeställningar. Sedan ges en översikt av tidigare forskning och efter det följer en genomgång av studiens teoretiska ramverk, vilket innefattar kapitlen *counterpublics* och *politiska rum*. Därefter redogörs det för uppsatsens metod; fokusgrupper med aktiva feminister och efter det diskuteras material och urval.

I den andra delen analyseras materialet med hjälp av teorierna och besvarar uppsatsens frågeställningar. Frågorna besvaras under rubrikerna; *Var finns feminismen, Privat och offentligt* och *Rum för politisk förändring* och följer upplägget av forskningsfrågorna. I den sista och avslutande delen förs en sammanfattande diskussion av resultat och slutsatser.

I uppsatsen används pronomenet henom istället för de två könade pronomen henne och honom. Det är ett politiskt ställningstagande och syftar inte på att förringa ett könat aktörskap, utan bara ifrågasätta det offentliga språkets nödvändighet att dela upp människor i kvinnor och män. Jag finner på så vis att benämning av kön är irrelevant i en akademisk text och ifrågasätter bara en språkligt given essentialiseringsprocess.

1.2. Syfte och forskningsfrågor

Mitt syfte med den här uppsatsen är att undersöka möjligheterna och gränserna för feministisk politisk förändring i Malmö-Lund-området, i förhållande till den nuvarande samhällsorganiseringen i Sverige. Den stora frågeställning som har varit det grämande temat för studien är: *Varför är det så tyst kring feminismen i det offentliga rummet när det finns så*

många aktiva feminister? En viktig drivkraft för mig har varit sökande efter om det finns alternativa politiska rum till offentligheten och för att få ytterligare svar ställer jag underfrågorna;

- Var sätts gränserna för vad som är feministisk politiskt uttryck bland feministiska aktivister i Malmö-Lund-området idag, och i vilken form kommer uttrycket till?
- Hur förhåller sig feministiska aktivister i Malmö-Lund-området till den liberalpolitiska mentala rumsliga uppdelningen offentligt och privat?
- Finns det andra politiska rum som överskrider eller påvisar denna illusion och i vilka rum finns det möjlighet för en politisk förändring?

1.3. Forskningsfältet

Precis som jag nämner i inledningen så finns det väldigt mycket feministisk forskning när det kommer till ämnet politik och feminism. För att lokalisera var den här uppsatsen har sin plats, med hänsyn till frågeställningar, tycker jag att jag rör mig i tre forskningsfält. Det första fältet behandlar *politiskt handlingsutrymme* och presenterar exempel på både parlamentarisk och utomparlamentarisk aktivism. Det andra fältet inriktar sig på möjlighet till förändring i förhållande till de svenska institutionernas vilket jag kallar *feministisk välfärdsstatsforskning*. Det tredje fältet rör begreppet *offentlighet* relaterat till feminism.

Jag har inriktat forskningsfältet på Sverige då jag finner det mest aktuellt för min studie, eftersom det inte finns något specifikt om området i sig. Mitt bidrag i förhållande till den forskning jag funnit är att blanda utomparlamentarisk aktivism med offentligt normativa uttryck genom att undersöka hur feministerna i Malmö-Lund-området förhåller sig till offentligheten. Detta för att kunna se om det möjligheter till en politisk förändring.

1.3.1. Politiskt handlingsutrymme

I boken *Förbjuden handling: Om kvinnors organisering och feministisk teori* (2002) frågar Maud Eduards hur kvinnor som grupp kan organisera sig och öka sitt politiska handlingsutrymme. Eduards studerar kvinnors gemensamma handlingar och hur de uppfattas för att undersöka var demokratis gränser sätts och går. Forskningen kommer bland annat fram till att institutionalisering av kön inom den etablerade politiken, i vissa fall kan öka kvinnors handlingsutrymme, exempelvis genom kvotering. Hen påvisar att politiska frågor vinner mer mark om de framförs som individuella krav och att det mest förbjudna i den svenska demokratin är män som politisk kategori. Det konstateras även att det finns en nationalistisk offentlig diskurs i Sverige om välfärdsstaten och jämställdhetens framgångar och att jämställdhetsforskning har tolkningsföreträde. Detta är en begränsning eftersom Eduards menar att för en konstruktiv debatt ska ta plats måste teori och praktik samverka.

Jag tar vara på Eduards eftersom studien påvisar både problem och möjligheter inom det Eduards definierar som den svenska demokratin. Jag använder dock en bredare förståelse av politik, genom inkludera exempelvis personer som utövar konstnärliga uttryck.

En annan bok som inspirerat mig är Cathrin Wasshede's bok *Passionerad politik – Om motstånd mot heteronormativ könsmacht* (2010). Wasshede analyserar unga politiska aktivisters motstånd i den utomparlamentariska vänstern i Göteborg. Genom att intervjua och genomföra fokusgrupper finner Wasshede att aktivisterna gör motstånd på olika sätt. Studien påvisar att strukturer är svåra att förändra och trots att intervjupersonerna beskriver att de gör stora emotionella uppoffringar så reproduceras heteronormativ könsmacht. Resultat visar att aktivisterna måste förhålla sig till en rad paradoxer, vilka hen kallar för ambivalenser. Ett exempel är feministernas idé om att de driver en kvinnokamp samtidigt som de försöker dekonstruera kategorin kön. Ambivalens skapar ett utrymme som används för att strategiskt kunna förändra, eftersom aktivisterna vet att det är möjligt att göra motstånd mot maktstrukturer i samhället samtidigt som det är omöjligt att stå utanför.

Jag tycker avhandlingen är intressant eftersom den synliggör uppoffringar och våld aktivisterna gör på sig själva för att driva politik och visar på så vis på en stor begränsning i vad som är ett politiskt handlingsutrymme. Till skillnad från Wasshede, så vill jag i den här uppsatsen även ta in perspektiv från personer som är verksamma inom det nuvarande politiska systemet och den vedertagna offentligheten, för att undersöka detta vidare. Detta mycket för att jag anser att fördelningspolitik är en väsentlig del av den feministiska politiken och med

tanke på Wasshedes slutsats, att det inte går att stå utanför diskursen, så tror jag att offentligheten är ett viktigt studieobjekt.

1.3.2. Feministisk välfärdstatsforskning

Inom det här fältet så finns det väldigt olika positioner och en diskurs som är tydlig framförallt i statsvetenskaplig forskning är uppfattningen om Sverige som den kvinnovänliga välfärdsstaten. Staten har ett större inflytande på utbildning, barn- och äldreomsorg och andra sociala policys än många andra länder och välfärdsstaten är ”feminiserad” så till vida att majoriteten av de offentligt anställda är kvinnor (Nexø Jensen 1998). Jag nämner detta fält eftersom det spelar en stor roll för vidareutvecklandet av feminismen inom mitt intresseområde eftersom det finns en idé om Sverige som ett framgångsrikt land för jämställdhet och i framkant när det kommer till feministiska politiska vinningar.

Jessica Lindvert undersöker i sin avhandling hur genuspolitiska normer institutionaliserats över tid i hans verk *Feminism som politik* (2002). Lindvert menar att moderna genuspolicys, dels kräver en ekonomisk omfördelning, och dels ett erkännande genom identitetspolitik. Genom att jämföra en liberal välfärdsstat med en socialdemokratisk välfärdsstat undersöker hen huruvida det finns institutionella mekanismer som underlättar för att introducera eller avpolitiserar nya policyområden. Forskning påvisar att det finns vissa sådana tendenser, men att den stora skillnaden framförallt rör omfördelningsfrågor. Jag tycker att Lindvert låser sig vid institutioners makt, och tar på så vis bort subjektets möjlighet till förändring. Jag tycker dock att resultatet ändå har en viss relevans för min egen studie. För att få ekonomisk omfördelning så krävs alltså ett institutionellt arbete, vilket är något jag vill bygga vidare på. Institutionella mekanismer spelar alltså roll för feministisk politisk förändring och mitt bidrag är att införa ett subjektsperspektiv från personer inom institutionerna.

1.3.3. Offentlighet

Det finns inte så mycket forskning från Sverige som inriktat sig på offentlighet och feminism. Däremot finns det desto mer internationell forskning kring ämnet. I texten *Breaking patriarchal bonds: Demythologizing the public/private* redogör författaren Gillian Youngs (2000) för hur patriarkala rumsliga uppfattningar lever kvar i en tid av globalisering

och förändringar av flöden av arbetskraft. Hen visar på immigrantarbetare gör motstånd mot uppdelningen privat/offentligt genom att föra ett, normativt sett, privat liv i en, normativt sett, offentlig miljö. Ett annat exempel är Saskia Sassen som i sin forskning visar att genus och 'ras'/etnicitet är parametrar vid statsplanering, vilket påverkar att många människor inte blir representerade och inte får erkännande i ekonomisk politik (1996). Det är två exempel på hur det finns motstånd mot offentligheten, men att offentligheten innehåller inbyggda föreställningar som inte ger samma möjligheter till alla människor.

Ett annat exempel på att offentligheten inte ger samma möjligheter till alla människor är Louise North forskning om hur feministiska journalister motarbetas. De beskrivs som känsliga, osäkra, arga och extrema och framförallt så uppfattas det att de drar sina politiska agendor för långt. Detta leder till ohållbara och kränkande arbetsituationer (North 2009). Dessutom blir feminister ofta demoniserade och beskrivna som konstiga och annorlunda i det elektroniska medietrymmet. I en studie jämförs hur feminister framställs med "vanliga kvinnor"⁵. Feministiska intressen särskiljs ifrån den "privata sfären" och beskrivs på så vis inte bejaka de intressen som "vanliga kvinnor" efterfrågar (Lind & Salo 2002). Feminism är alltså någonting alienerat från "vanliga" människor i den offentliga diskursen?

För att se motstånd mot offentligheten ur en svensk kontext använder jag mig av boken *Kvinnor på gränsen till medborgarskap* (Florin & Kvarnström 2001). Författarna beskriver svenska kvinnors kamp för att bli fullvärdiga medborgare. För att se hur kvinnor varit utestängda ifrån offentligheten studerar de den politiska praktiken. Författarna skriver:

Aktioner på arbetsplatser, i organisationer, i kulturlivet eller i andra icke-politiska institutioner är också "politiska" om de syftar till att förändra det offentliga. (Florin & Kvarnström 2001:19)

Det här tycker jag är en viktig insikt och något jag försökt eftersträva vid eftersökning av informanter. Ytterligare ett exempel på mer nutida aktivism är antologin *Åga rum: röster ur den feministiska rörelsen*. I boken sammanställs tjugo berättelser från feministiska aktivister om deras aktivism men också vad det är för problem de stöter på i samhället. Aktivisternas berättelser avslöjar rasism, heteronormativitet, transfobi, patriarkalt förtryck, kukens⁶ privilegier och internationell solidaritet (Elf Karlén & Palmström 2008). Dessa är viktiga berättelser från aktivisters vardagar om hur offentligheten begränsar rätten att verka och vara som människa. Tyvärr så problematiseras inte berättelserna speciellt mycket utan är

---

⁵ Med detta menar jag inte att alla feminister är "Kvinnor" utan tycker bara att studien är intressant för att den undersöker feministisk representation i media.

⁶ Författarens ordval.

just tjugo feministiska berättelser. Mitt bidrag i förhållande till detta fält är att problematisera och peka på några aspekter varför en feministisk aktivist möter på så mycket motstånd och var det finns möjlighet till politisk förändring.

1.4. Teori

För att svara på frågorna, hur feministisk politik bedrivs, var det finns möjlighet till politiskt förändring och hur feministerna förhåller sig till uppdelningen privat/offentligt, använder jag mig av ett teoretiskt ramverk som här sammanfattas under titlarna *Counterpublics*, som motstånd mot det offentliga och *Politiska rum*, som möjligheter till andra rum för förändring.

1.4.1. Counterpublics

För att förstå varför det görs en uppdelning mellan det offentliga och det privata, och hur det påverkar feministiska politiska uttryck, använder jag mig av Michael Warner. I boken *Publics and Counterpublics* (2002) menar Warner att uppdelningen mellan det privata och det offentliga går att återfinna i hela den västerländska traditionen. Däremot så är det i och med liberala idéer sedan upplysningen som skapade maktstrukturer som institutionaliserade lagar, ekonomi och politik. Staten skulle vara liten och inte bland sig i privata affärer. Detta ledde till en uppdelning mellan den arbetande/publika personen och den privata personen, som drevs av egenintresse. Uppdelningen utgjorde grundstenen för den mer institutionaliserade idén om det privata och det offentliga (Warner 2002: 39-40).

För att kunna analysera hur privat/offentligt påverkar feministisk politik använder jag mig av begreppet *counterpublics*⁷.

[Counterpublics] are defined by their tension with a larger public. /.../ Discussion within such a public is understood to contravene the rules of obtaining in the world at large /.../ making different assumptions about what can be said or what goes without saying (Warner 2002: 56).

---

⁷ Jag tänker inte översätta begreppet eftersom ordet public innefattar så mycket mer än offentlig. För att inte förvilla läsaren vill jag inte heller använda mig av ordet allmän eftersom det just är offentligheten jag är intresserad av.

En alternativ offentlighet är alltså alltid medveten om sin underordnade status, eftersom den alltid förhåller sig till en större diskurs (Warner 2002: 56). Medvetenheten om förhållningssättet och motståndet mot den dominerande diskursen är det som gör att counterpublics blir alternativa offentligheter (Warner 2002: 119). Jag tycker att begreppet är användbart eftersom det är visuellt och beskriver mycket vad feministisk politik går ut på. Det är dock viktigt att även studera fenomenets svårigheter, eftersom de också påverkar både skapandet och begränsandet av feministisk politisk förändring. Det finns två huvudsakliga problem med counterpublics. Det första är att de just är begränsade och underordnade i makt. Warner skriver:

One doesn't "go public" simply as an act of will – neither by writing, nor by having an opinion, nor by exposing oneself in the marketplace (Warner 2002: 63)

Detta gör att det kan vara svårt att nå ut med ett budskap eller göra sig förståelig. Det andra problemet är när counterpublics blir sociala rörelser. De måste då börja förhålla sig och anpassa sig till den dominanta offentligheten för att få aktörskap. Detta gör att mycket av hoppet till att kunna förändra det offentliga rummet försvinner.

Jag vill använda teorin för att förklara hur ett politiskt uttryck i Malmö-Lund-området ser ut idag, och om dessa begränsningar mellan "nya rum" och det offentliga rummet påverkar skapandet av aktörskap. För att bygga vidare på idéer om motstånd mot offentligheten vill jag använda mig av ytterligare en teoretiker, Audre Lorde.

En svårighet för feministiskt politiskt uttryck är att förhålla sig till de institutioner och "verktyg" som redan är legitimerade som politiska. Lorde menar att det är för att verktygen i en västerländsk kontext är skapade utefter idén av den liberala universella individen. Med andra ord är de politiska verktygen skapade efter en vit heterosexuell man och för att kunna analysera gränserna som upplevs för feministisk debatt använder jag mig av Lordes teoretiserande.

What does it mean when the tools of a racist patriarchy are used to examine the fruits of that same patriarchy? It means that only the most narrow perimeters of change are possible and allowable (Lorde 1984: 110-111).

Citatet är taget från Lordes populära verk *Sister Outsider* som kritiserar vita feminister för att förespråka universalism trots att de utgår ifrån ett västerländskt, vitt och heterosexuellt perspektiv. Lorde menar att det bara är detta snäva verksamhetsområde som erbjudits och erbjuds för feminister av det rasistiska patriarkatet, när feminister försöker förändra samhället på rådande villkor. Istället förespråkar hen att feminister måste börja erkänna skillnader och

erfarenheter mellan varandra och på så vis se dessa olika perspektiv som styrkor för att kunna förändra samhället.

Learning how to take our differences and make them strengths. *For the master's tools will never dismantel the master's house.* They may allow us temporarily to beat him at his own game, but they will never enable us to bring about genuine change. (1984: 112).

Med detta menar inte Lorde att upplysa om reella olikheter utan att de maktstrukturer som inte belyses och mörkläggs (Lorde 1984: 122). Att mörklägga maktstrukturer leder till okunskap, ignorans och felbenämningar vilket både skapar och förstärker exempelvis rasism och homofobi. Jag vill inte ta vara på Lorde för att förespråka identitetspolitik utan för att jämföra det nuvarande politiska systemet och offentligheten med ”the master’s house”. För att kunna analysera hur de aktiva feministerna ser på det privata och offentliga, tänker jag använda citatet för att se om att förändring inom institutioner bara kan leda till en snäv förändring.

1.4.2. Politiska rum

Jag använder mig även av två teoretiska hållningar som Håkan Thörn redogör för i boken *Rörelser i det moderna* (1997). Thörn fokuserar på hur sociala rörelsers utopiska handlingsformer förhåller sig till tid och rum och hen diskuterar vissa feministiska teoretiska begrepp, som jag tycker fortfarande har stor betydelse för feministisk medvetenhet.

Thörn använder sig av Pamela Allens begrepp *free space* som översätts här som *frirum*. Detta rum kan ses som en plats som män inte har tillträde till, där kvinnor kan prata ostört. Frirummet blir på så vis som ett privatrum för en grupp genom att vara slutet från omvärlden. Samtidigt en typ av ”kvinnooffentlighet⁸” där en politisk identitet kan skapas utan att formas av en medial spegelbild. Rummet skapar på så vis en medvetandehöjning om att vara offentligt och privat på samma gång (Thörn 1997: 309). Med detta menar jag inte att det går att stå utanför diskursen och skapa en egen förhållningslös identitet eller politiskt uttryck om man stänger sin dörr, men jag tycker att begreppet frirum fortfarande är relevant eftersom det blir ett politiskt rum som dels påvisar det illusionistiska med dikotomin offentligt/privat samtidigt som det faktiskt påvisar ett rum för feministiskt handlingsutrymme och ett ifrågasättande av just spelregler.

---

⁸ Behöver givetvis inte vara Kvinnor men det är så Thörn talar om begreppet.

Thörn har också studerat feministen Sheila Rowbothams teoretiserande. Rowbotham menar att för att skapa alternativ till den kvinnliga identiteten, så måste varje förtryckt grupp krossa den spegelbild av revolutionärer⁹ som omvärlden producerar. Med omvärlden menas framförallt medier. Hen menar att massmedia skapar en bild av rörelser, som speglar av sig på revolutionära grupper och revolutionär medvetenhet. Detta förlöjligar och förvrider självbilden av gruppen (Thörn 1997: 291).

Mitt fokus är inte att studera medieinstitutionen, utan att använda metaforen för att visualisera hur politiska förändringspotential förvrängs, och bidrar till en politisk medvetenhet. Den politiska medvetenheten definieras därigenom av vad någon annan finner är ett legitimt och förståeligt politiskt uttryck. Jag vill på så vis använda mig av dessa teoretiska uppfattningar, av frirum och mediala spegelbilder för att kunna svara på frågeställningarna huruvida det finns andra rum för politisk förändring och vad det finns för gränser för feministisk politik.

1.5. Metod

För att svara på frågan vad som är feministisk debatt för förekomsten av den så använder jag mig av fokusgrupper. Fokusgrupper är en typ av gruppintervju som är organiserad, planerad och styrd. Gruppen behöver inte komma fram till något (Wibeck 2010: 25-27) utan fokus ligger på hur gruppen tänker kring ett visst fenomen och inte individerna i sig (Wibeck 2010: 52). Intervjun är användbar när olikheter mellan människor ska studeras och när människors handlande och motivationen för dessa handlingar ska undersökas. Jag tycker att mitt projekt frågar både efter olikheter, handlingar och motivation och jag tycker därför fokusgrupper är en fruktbar metod i mitt fall.

Deltagarna i den här studien är personer som identifierar sig som feminister och på något sätt arbetar med politiska uttryck. Grupperna består av fyra respektive fem medlemmar och jag har rollen som samtalsledare. Att det blev två grupper kan förklaras av flera orsaker men framförallt två argument; gruppintervjuer är ofta svårare att transkribera, samt svårare att organisera än individuella intervjuer (Wibeck 2010: 51). Detta var något jag verkligen fick

---

⁹ Läs feminister.

känna på då fyra personer drabbades av förhinder precis innan start vilket leder till att en grupp består på så vis av tre personer en stor del av tiden.

Metoden i den här uppsatsen är ostrukturerade fokusgrupper vilket innebär att deltagarna diskuterade fritt med varandra utefter det ämne jag introducerade. Diskussionen började med funderingar kring stimulusmaterialet. Materialet bestod av Sydsvenskans artikel *Feministiskt pyssel lockade* vilken fungerade väl för att komma igång med diskussionen. Utöver det så presenterade jag vissa ämnen som jag ville få med i diskussionen så som vad är offentligt, vad är privat och vad är ett feministiskt politiskt uttryck.

Metoden är bra för huvudsakligen två saker; dels för att studera *innehåll* det vill säga argument, attityder, tankar och åsikter och dels för att studera *interaktion* mellan alla i gruppen såväl forskare som deltagare. Fokusgrupper är på så vis ett bra sätt i att få inblick i hur idéer och kunskap produceras i en viss kulturell kontext (Wibeck 2010: 22). I förhållande till mina frågeställningar tycker jag att fokusgrupper var en väldigt givande metod eftersom jag dels är intresserad av en faktiskt praktiskt utövande och dels förståelsen av politik och debatt och vad som är en politisk arena.

Det finns en akademisk tradition bland feministiska forskare att synliggöra och i vissa fall dekonstruera den ojämlika maktsituationen som uppstår mellan forskarobjekt och forskarsubjekt (Jowett & O'Toole 2006: 455). Det är dock viktigt att komma ihåg att alla fokusgrupper är konstruerade grupperingar av forskaren. Gill O'Toole skriver hur hen, trots eftersträvan att bedriva feministisk forskning, hamnade i en position där hen blev positionerad som en expert. Detta ledde till att deltagarna började svara och diskutera saker som de trodde att O'Toole skulle uppskatta (Jowett & O'Toole 2006: 559). Detta är något som inträffade stundtals under studien och berodde väldigt mycket på bordsplaceringen. Jag satt en liten stund på kanten vid ett rektangulärt bord och fick genast rollen som intervjuare där jag upplevde det som om deltagarna ville svara "rätt" på mina frågor. Jag justerade dock detta under samtalet och tittade hela tiden runt för att med kroppsspråk fördela ordet.

Wibeck nämner tre påverkningsfaktorer som kan ha inflytande på resultatet, nämligen *intrapersonella faktorer*, *interpersonella faktorer* och *miljöfaktorer* (Wibeck 2010: 29).

Intrapersonella faktorer rör personlighetsdrag hos deltagarna men även deltagarnas socioekonomiska bakgrund, kön, etnicitet och andra maktstrukturer, som kan påverka hur deltagarna positionerar sig mot varandra och i förhållande till forskaren. Båda fokusgrupperna är relativt homogena då samtliga, inklusive mig själv, är vita akademiker.

Interpersonella faktorer berör interaktionen mellan deltagarna, förväntningar över hur andra ska bete sig samt kroppsspråk. En viktig problematik att vara observant på i förhållande

till detta är gruppkohesion, det vill säga huruvida gruppen börjar skapa egna normer över vad som är okej att säga samt om någon får företräde en typ av expertkunskap i gruppen. Detta hände framförallt i en av grupperna där det blev en ålderspositionering. Det är meningen i fokusgrupper att alla deltagare ska kunna ta talarrollen vilket gör att det finns risk för allianser och att personer stjälar varandras turer (Wibeck 2010: 35). Detta skiljde sig ganska markant mellan grupperna där den ena gruppen var väldigt koherent medan det i den andra gruppen var vanligt att stjäla en tur.

Miljöfaktorerna rör den fysiska miljön och forskning har exempelvis påvisat att åsiktpolarisering är vanligare i små rum än stora (Wibeck 2010: 29-33). Detta tror jag till viss del påverkat min forskning eftersom jag valde att ha samtalet i en akademisk miljö vilket antagligen påverkade känslan av att svara teoretisk och vilja svara ”rätt”.

I förhållande till reliabilitet, det vill säga att forskare oberoende av varandra ska komma fram till ett någorlunda samstämmigt resultat (Wibeck 2010: 143), finner jag att intervjuer alltid innebär en problematik. Tolkningen är alltid beroende av forskarens åsikter, förförståelse och givetvis val av teori, material och metod. Validiteten, det vill säga om det som sagts ska studeras är det som studeras (Wibeck 2010: 144-145) tycker jag att studien uppfyller väl.

Materialet har på så vis skapats i en interaktion mellan mig och gruppen där vi alla påverkade diskussionen. Det positiva med det är att det finns möjlighet att tillsammans omformulera och väcka nya idéer (Wibeck 2010: 52), något jag tycker är väldigt spännande i förhållande till mina frågeställningar. Jag vill dock poängtera att det fortfarande är mitt projekt, vilket alltid innebär en speciell maktposition.

1.6. Material

Mitt material består av transkriberat intervjumaterial från fokusgruppsamtal med nio aktiva feminister. Sökandet efter intervjupersoner har dels bestått av att jag kontaktat olika organisationer som jag uppfattat som potentiell passande informantgrupper. Jag har vänt mig till partipolitiska organisationer, lobbyorganisationer, mediepersoner, konstaktörer, feminister inom kommunen, ideella organisationer samt studenter i genusvetenskap. Jag har inte tillfrågat feminister som aktivt bedriver liberal politik eftersom jag inte ser att den ideologiska analysen är intressant för varken studiens syfte eller dess frågeställningar.

Materialinsamlingen har i största allmänhet gått till så att jag har kontaktat ”synlig” feminism i Malmö-Lund-området och tillfrågat flera som fick utrymme på olika scener under Malmös feministiska forum. Jag har inte i förväg bestämt att vissa organisationer måste representeras utan har tagit del av de som tackat ja. På så vis har sökandet efter informanter varit relativt slumpvis jag tror att informanterna ger viss representativitet för den feministiska aktivismen i området. Även om både mitt urval, och andras urval tidigare är selektivt och exkluderande. Samtliga av informanterna är vita akademiker vilket såklart inte är representativt för feministisk aktivism. Däremot så vill jag hävda att det är representativt för vem som ställer upp i en akademisk studie om feministisk aktivism, hur jag letar informanter samt vilka som blir inbjudna och ställer upp på att representera feminism inom området.

1.6.1. Avgränsning och urval

Den här uppsatsen begränsas till att undersöka feministisk handlande framförallt i Malmö och i Lund. Avgränsningen består dels av tidsramen för en kandidatuppsats men dels och främst av förkunskapen om att studieområdet är en intressant geografisk plats med väldigt många aktiva feminister. I Lund finns exempelvis Sveriges enda programutbildning i genusvetenskap med cirka femhundra studenter per år (Centrum för genusvetenskap 2010) och i vissa områden i Malmö fick Feministisk initiativ upp till 16 % av rösterna i Europaparlamentsvalet 2009 (Fjellman Jaderup 2009). I stycke 1.0 konstateras att det kom hundratals besökare till Malmös feministiska forum, vilket gör området intressant att undersöka. Eftersom jag intresserar mig för varför det är så tyst kring feminismen kan man tycka att någon typ av medial undersökning borde presenteras men jag anser att flera forskare redan gjort studier på feminism i medierna varav jag presenterar några.

2. Undersökningsdel

I den här delen presenteras uppsatsens analys. Analysen knyter an de teoretiska kapitlen *counterpublics* och *politiska rum* till materialet från fokusgrupperna.

2.1. Analys

För att underlägga läsningen har jag delat in analysen i tre underrubriker. Dessa är *Var finns feminismen*, *Privat och offentligt* samt *Rum för politisk förändring*. I det första stycket sammanställs det hur feministerna pratar om sitt och andras arbete med feminism. Här diskuteras hur feminism kommer i uttryck och vad det finns för gränser för feminismen i området. I det andra stycket diskuteras hur informanterna förhåller sig till uppdelningen offentligt och privat och i den sista delens resoneras det över överskridningar av dikotomin privat/offentligt, samt möjligheter till förändring genom politiska rum¹⁰.

2.1.1 Var finns feminismen?

Feminism i området ses framförallt som ett sätt att bete sig och handla på. Det finns inget tydligt svar på vad feminism innebär, utan ses som något i ständig förändring. Informanterna ger dock relativt konkreta svar på hur de bedriver feministisk politik och det feministiska uttryck kan på så vis tyckas skiljas ifrån de institutionaliserade ideologierna liberalism, marxism och konservatism. Dessa är baserade på specifika filosofer och kan tyckas vara mer tankecentrerade än vad feminismen framställs i samtalen. Flertalet av informanterna uttrycker dock en tydlig vänsterorientering men detta är inte något som alla håller med om. De olika uttrycken som framkommer som svar på frågan hur de arbetar med feministisk politik är vitt skiljda åt. Det är konstnärliga uttryck, partianslutningar, nätverksorganisering, stödmedlemskap, studenter i genusvetenskap och queeraktivister, för att nämna några uttryck. Feminism är på så vis inget ontologiskt, det vill säga att feminist inte är något man bara är. Detta blir tydligt i ett citat om synen på en potentiell feministisk riksdagsrepresentation.

Om F!¹¹ skulle kunna vara någon slags såhär aktivist, /.../ inom det maktens rum /.../ det hade kunnat vara jätteproduktivt men /.../ bara det här med att VARA feminist, /.../ jag var på deras kongress och /.../ DET finns INGEN konsensus här om vad feminism är. /.../ Ja, det

---

¹⁰ Syftar på begreppet i teoristycket 1.4.2.

¹¹ Feministiskt initiativ.

är det vi måste diskutera ”Vad är feminism?” Det tycker jag är det feministiska (Alexandra, konstnär).

Alexandra beskriver feminismen som en ständigt pågående process och inte något som går att ta patent på. Det politiska uttrycket ses som en diskussion om förändring.

Informanterna är dock inte ense om huruvida politik framförallt handlar om ekonomisk omfördelning, eller om representation. Det påtalas att det redan finns så många kanaler så som media, internet, reklam som representerar normer att mot-representation blir viktigt. De som däremot förespråkar fördelning menar att det finns personer som inte kan upprätthålla ett drägligt liv på grund av ekonomisk fördelning. Av den anledningen anses inte mot-representation vara lika viktigt. Detta är intressant i förhållande till stycke 1.3.2 Feministisk välfärdsforskning, eftersom utvecklingsnarrativet verkar ha stannat av. Det finns en uppfattning om att välfärdsstaten är en viktig aktör för omfördelning, men att den har försämrats. Detta begränsar handlingsutrymme i stort, inte bara politiskt. Tidigare forskning visar att en mer djupgående välfärdsstat är viktig för att kunna implementera ekonomisk genuspolicy (Lindvert 2002), dock menar informanterna att den utvecklingen i Sverige avtagit.

Jag finner diskussionen intressant i förhållandet till förståelsen av counterpublics. Warner skriver att counterpublics alltid förhåller sig till, och gör motstånd mot den dominerande makten (2002). På så vis anser jag att det feministiska uttrycket i området kan ses som counterpublics. Vare sig feminism definieras som kamp, ideologi eller förändringsarbete, så förhåller sig uttrycken till den dominerande makten. Warner tillägger dock att när en counterpublic blir en social rörelse, så tvingas den anpassas till offentligheten för att få aktörskap och för att bli förståelig. Detta gör att möjligheterna att förändra och ifrågasätta offentligheten försvinner (2002). Jag tycker det blir tydligt att den paradoxen finns med i resonemanget. Alexandras citat påvisar en rädsla för att feminismen institutionaliseras i vissa sammanhang och förlorar sitt radikala uttryck. Samtidigt så efterfrågas ett normativt aktörskap när det kommer till ekonomisk fördelning. Det kan på så vis tyckas viktigt med flera olika uttryck för feminismen.

Feministiskt uttryck för alltså motstånd mot den dominerande makten, och går att ses som counterpublics, genom att sakna en enhällig definition av feminism. Däremot så gör avsaknaden av definition att feminism som social rörelse inte fått något aktörskap när det kommer till ekonomisk politik. Jag tror att detta kan bidra till att det upplevs som en splittring mellan representation och omfördelning.

Nu har jag redogjort för vad som framkommer som feministiskt politiskt uttryck i Malmö-Lund-området men jag intresserar mig också för var gränserna går för feministiskt handlande. En gräns är att informanterna upplever ett internt feministisk krav att vara perfekt. Det finns en konsensus om att detta är begränsande för politiska handlingar. Å ena sidan beskrivs kritiska diskussioner och rannsakingar som avgörande för utveckling av feminismen, men å andra sidan beskrivs den interna kritiken vara mer hämmande än konstruktiv. Jag tolkar det som att informanterna upplever stora krav på ansvarsutkrävande. Feministiska handlingar måste kunna stå till svars för under en väldigt lång period och jag uppfattar kritiken som diskuteras i materialet mer som en checklista än som förändringsarbete. Tröttsamheten på den interna kritiken exemplifieras i följande citat:

Queertopia-festivalen hade också såhär, att det kom upp mycket frågor om allting, och de hade ju verkligen försökt att tänka på ALLT, /.../ och där var det också svårt att ta sig fram som funktionshindrad. Och då ha ordnat såhär dumpstrad mat i folkkök och det är såhär det är olika priser för att alla ska kunna komma och Safe spaces-policy aslång, verkligen bra, men det är alltid någonting man missar (Denise, bloggare).

Jag känner mig aningen konfunderad efter citatet. Måste det letas mat i soptunnor för att få vara ett feministiskt evenemang? Det är ingen kritik mot den politiska handlingen i sig, men var kommer kravet om att vara perfekt ifrån? Om det politiska uttrycket definieras genom handlingar i ständig förändring borde inte perfektionism inte vara något önskvärt. Jag vill utveckla resonemanget genom att använda mig av Audre Lorde. Feminister måste erkänna att olika positioner i samhället, ger olika möjligheter för makt (Lorde 1984), och maktdiskussionen är tydlig och medveten bland informanterna. Poängen är dock, menar Lorde, att olika positioner ger olika styrkor, vilka tillsammans kan bilda någonting nytt. Det nya bör därför inte ses som checklistor utan styrkor för förändring. Jag finner dock att den interna kritiken påpekar olika positioner, men tyvärr så blir inte detta styrkor utan snarare maktpositioner.

Eftersom den interna kritiken kommer från ett akademiskt håll fungerar den snarare som uteslutande mekanismer, som inte erkänns, istället för politisk förändrande. Resultatet av blir att aktivister blir handlingsförlamande och beskrivs vändas över att vara vita och medelklass. En informant berättar hur hen fortfarande grämer sig över att hen för tre år sedan var tvungen att ta en avgift för ett arrangemang, vilket exkluderade vissa personer. Jag tycker mig se en risk för en elitistisk feminism som kritiserar, istället för att ge konkreta tips. Det är på så vis skillnad mellan teori och handling. Maud Eduards menar att teori och praktik måste samverka för en konstruktiv debatt (2002). I det här fallet upplevs dock enbart teori. Detta ser jag som

ett problem eftersom det finns flera tecken på maktmekanismer som är kopplade till akademisk feminism. I ett citat, om att vara perfekt, upplevs det som ett krav att ha läst Judith Butler innan man uttalar sig. I en av fokusgrupperna används begrepp som ”Butleriansk förskjutning¹²” sägs helt utan förklaring. Jag tycker att tystnaden att inte fråga vad det betyder, eller makten att inte förklara ett sådant begrepp, säger en del om feminismen i området¹³. Problemen med relationen mellan akademien och aktivismen förekommer i flera citat. Stella berättar om stämningen på Malmös feministiska forum.

Det är så jävla många som har läst genusvetenskap /.../ det blir jätteproblematiskt för att det blir ett helt annat språk /.../ Och jag har kompisar som var där som bara tyckte att, jag har inget här att göra /.../Alltså det var folk som pratade om kvinnan på ICA liksom /.../ att HON inte är där utan sitter på ICA och kan ingenting och här sitter vi och drar våra genustermer (Stella, queeraktivist).

I det här citatet beskrivs en splittring mellan den, i området, dominerande akademiska feminismen och annan feministisk aktivism. Tendensen beskrivs även av Liv.

Jag tänkte jättemånga gånger att jag kan inte vara feminist om jag inte har läst genus. Att jag inte har en plats i det feministiska rummet om jag inte har läst genus. Jag har inte samma språk och det är jättefrustrerande såklart, att jag inte skulle ha samma rätt /.../det blir en klassfråga också tänker jag (Liv, kommunalanställd).

Jag vill återvända till teorin om feminismen i området, som counterpublics. En counterpublic bryter mot de normer som finns i samhället i stort och kan på så vis skapa ett annat handlingsutrymme, eftersom den inte måste förhålla sig till normativa auktoriteter (Warner 2002). Det finns dock framförallt två framträdande problem med counterpublics. För det första står counterpublics alltid i förhållande till den dominerade makten. De är på så vis underordnade och begränsade. För det andra så blir det problem när counterpublics ska börja förhålla sig till offentligheten för att kunna få aktörskap så försvinner många av möjligheter att förändra offentligheten (Warner 2002). I fallet med genusvetenskaplig feminism och andra feministiska uttryck är det snarare problemen som blir framträdande. Olika konstellationer av feministisk politik har bildat alternativa offentligheter med ett annat språkbruk och ifrågasättande av normer. När de då sammansluts i en större offentlig arena vill jag påstå, i samstämmighet med Warners kritik, att de olika alternativen tillsammans bildar en social rörelse, vilket gör att mycket av förändringspotentialen försvinner. I och med att akademien har maktföreträde i den normativa offentligheten, så blir de normer som motståndet vill krossa

---

¹² Syftar till performativitetetsbegreppet jag nämner ovan. Hur ingenting “är” någonting vilket innebär att ett fenomenets meningsinnehåll aktivt kan förskjutas och ändras genom alternativa gestaltningar.

¹³ Jag frågade själv efteråt och begreppet var inte vedertaget hos alla.

snarare befästa när konstellationen ändras. Istället får vissa talarföreträden och blir ofrivilligt auktoritära. Lorde menar att förändring inom systemet bara kan ske i en liten skala om förändringen tillåts av normen (Lorde 1984). I det här fallet så får den akademiska feminismen en normativ maktställning i det nya sammanhanget, vilket skulle kunna vara en förklaring till begränsningen. Detta innebär dock inte att jag hävdar att akademisk feminism i sig är en begränsning. Precis som Eduards skriver så kan institutionella mekanismer öka handlingsutrymmet för organisering (2002), vilket akademien kan tyckas göra. Detta kommer att vidareutvecklas i stycke 2.1.3.

En annan tydlig begränsning av feministisk politik i det offentliga rummet, är mötet med jämställdhetsdiskursen. Flera antifeminister, som hävdar att feminism är negativt för jämställdhet, nämns vid namn av informanterna. Vid samtalens tidpunkt pågår en medial debatt om teateruppsättningen av en radikalfeministisk klassiker¹⁴ och även där har kända antifeminister använt jämställdhet som motsats. Det finns en tydlig trötthet över att ett feministiskt rumsöppnade ska mötas med argument om att rummet är exkluderande för vita heterosexuella män. Eduards slutsats är att män som politisk kategori är det mest förbjudna i svensk politik (Eduards 2002) och antifeminismen och jämställdhetsdiskursen är tydliga exempel. Jämställdhetsdiskursen har företrädare både när det kommer till forskning och offentlig debatt (Eduards 2002; Lindvert 2002) och jag tycker att teaterdebatten¹⁵ är ett exempel på hur den offentliga diskursen begränsar feminism i det offentliga rummet. Begränsningen förtydligas genom att informanterna uttrycker en avsaknad av ett intersektionellt perspektiv i offentlig debatt. Det finns på så vis försök till att begränsa feministisk politik till att handla om fördelning av kvinnor och män, en uppfattning som inte delas av informanterna.

Lika tydligt som informanterna förhåller sig till antifeminister är det rasistiska partiet Sverigedemokraterna närvarande i samtalet. Så fort Feministiskt initiativ kommer på tal en längre stund så börjar aktivisterna problematisera hur ett frirum för feminister kanske har samma effekt för rasister. Detta kan tyckas vara paradoxalt. Informanterna menar att feminism är viljan att sträva efter en ny världsordning och ser kritiskt på hur feministiska frågor marginaliseras och trivialiseras. Samtidigt så jämför de själva ett feministiskt parti med ett invandrarfientligt enfrågeparti. Det kan tyckas vara för att åsikterna känns så långt ifrån feminismen som man kan komma, men den uppenbara politiska kritiken riktas framförallt mot nyliberalismen. Jag undrar om det är för att den mediala spegelbilden alltid reflekterar en

---

¹⁴ SCUM-manifestet spelad av Turteatern, baserad på Valerie Solanas SCUM-manifestet.

¹⁵ Se not 13.

bild av Feministiskt initiativ tillsammans med Sverigedemokraterna. För att återanknyta till det teoretiska ramverket, om hur politiska förändringspotential och politisk medvetenhet förvrängs genom en medial spegelbild (Thörn 1997) tycker jag att det är intressant att det dels finns en uppfattning om vad feminism problematiserar och dels ett förhållningssätt till en medial återspeglning om feminism. Den mediala spegelbilden visar feminism som numerisk könsfördelning och Feministiskt initiativ som enfrågeparti, medan informanterna pratar kollektiv, ekonomisk omfördelning och intersektionalitet.

2.1.2. Privat och offentligt

I stycke 1.4.1. förklaras det hur maktstrukturer kring politik, ekonomi och lagar institutionaliserats vilket lett till en separering av det privata och det offentliga. Uppdelning tvingar människor in i vissa sammanhang och utestänger dem från andra sammanhang, vilket diskuteras under tidigare forskning i stycke 1.3.3. Bland annat så får inte all politik erkännande, på grund av normer för vad som är offentligt. Detta spelar stor roll för feminismen.

Förklaringen bland informanterna till varför det görs en uppdelning mellan offentlig och privat anses vara individualiseringen. När det politiska samtalet bara fokuserar på individer så förs debatten bort ifrån strukturella analyser. Behovet av en strukturell analys för att kunna diskutera feministisk politik förs fram gång på gång. Informanterna uppfattar istället en liberal samhällssyn, som inte tar hänsyn till rådande maktstrukturer utan menar, att alla kan bara man försöker tillräckligt mycket. Dessa idéer gör det svårt att föra en feministisk debatt på aktivisternas villkor.

När saker och ting blir individualiserade /.../ det är därför det är viktigt att fokusera på strukturerarna, för att det ofta är eller för att just antifeminister är en motverkande kraft. Att ta det personligt eller personer som känner sig utestängda /.../ jag kan tycka att det är ett väldigt tydligt maktgrepp, en väldigt tydlig strategi för att motverka feminismen. /.../ Att fortsätta ha makten liksom, att förminska och förlöjliga feminismen istället för att göra den synlig. (Sandra, genusvetare)

I Maud Eduards forskning (2002) har det visat sig att feministiska frågor är mer framgångsrika om de förs fram som individuella krav och jag tycker att informanternas berättelser är bevis på detta. Det finns på så vis en begränsning inom den svenska offentliga politiken för vad som ses som politik och där strukturella förändringar inte tas på allvar.

Kritiken mot att samhället individualiserar riktar sig inte bara mot övergripande strukturer utan att den politiska samhällsdiskursen dessutom förespråkar självständiga individer.

Att man ska vara så jävla jävla självständig. Det tycker jag är en sådan krossande sak för feminismen /.../ att man inte lär sig att samarbeta med folk och kommunicera och sådär, utan ska vara så jävla stark och göra allting, rätt (Stella, queeraktivist)

Jag tycker att Stella efterfrågar en counterpublic. Ett rum där det inte är norm att vara individualist och klara sig själv utan där ett kollektiv samarbetar, kommunicerar och bryr sig om varandra. Den självständiga och starka individen förekommer i flera historier. Jag skriver i teoridelen 1.4.2. att jag använder mig av Rowbothams massmediala spegelbildsmetafor för att visa på hur politiska förändringspotential förvrängs. När samhället ger en bild av revolutionära grupper på ett visst sätt, så påverkar det även subjektens självmedvetenhet vilket i sin tur påverkar politiken (Thörn 1997). I det här citatet går det att se hur samhället återspeglar individer som tar egna beslut och bestämmer över sitt eget liv, vilket underminerar feministisk politisk potential genom strukturell analys. Detta leder till att de feministiska subjekten själva börjar se sig själva som självständiga autonoma individer, och inte som delar av en struktur. Denise berättar om hur hen avslutade studier på grund av det rådde kränkande normer på skolan. När hen märkte att det individuella engagemanget inte räckte till för förändring, blev det Denise som var tvungen att kliva åt sidan.

Jag gick på en folkhögskola, en musiklinje /.../ jag hoppade av efter ett år /.../ mina tankegångar gick ju ”ska jag hålla upp den feministiska fanan, hela kvinnligheten hänger på min axlar nu” /.../ Jag sa till rektorn och startade ett jämställdhetsprojekt som var en tjejgrupp /.../ Det var både killar och tjejer som slutade med anledning av att det var sjukt grabbig jävlig stämning (Denise bloggare).

Dessa historier visar på motstånd mot offentligheten, men också hur en individualisering hämmar feministiskt politiskt uttryck. Historierna visar också på våld och begränsningar som diskursen utsätter personer för. Jag tycker att Denise historia påminner om hur Lorde talar om ”*the master’s house*” (1984: 112). Det går inte att förändra offentligheten med de verktyg som finns, då detta bara kommer leda till ett litet utrymme. I det här fallet blev utrymmet tjejgruppen, som inte gav några reslutat eftersom den grabbiga stämningen bestod. Precis som poängteras i stycke 1.4.1 så menar Lorde att den dominanta tillfälligt kan tillåta att någon att vinna, men aldrig låta någon göra en riktig förändring (1984). Med andra ord, Denise fick starta ett jämställdhetsprojekt så inte någon annan behövde ändra på sig. Detta blir ännu tydligare i Eriks berättelse.

Jag /.../ gjorde /.../ ett performativt uppror och på det sätt man blir bestraffad i en liten stad till exempel, det hämmar ju, jättemycket./.../ Det är ju det, det är ju mest män som ger sig på en då, tar

sig makt och frihet att invadera min integritet och min personliga sfär och sådär och verkligen våldför sig men även får uppbackning av, och nu säger jag Kvinnor, för själva måste förhålla sig till den där manliga normen för att kunna få passera och inte själva bli viktimerade. (Erik, genusvetare)

Jag tycker att Eriks citat illustrerar flera saker. För det första så visar det på våld och kränkningar i offentligheten och att offentligheten bara är till för vissa kroppar. För det andra så blir individualiseringen tydlig. Det är svårt att göra ett uppror ensam. Jag tycker också att Eriks beskrivning av att kvinnor är med och stöder våldsutövningen påminner om vad Lorde menar när hen säger att "the master's tools will never dismantel the master's house" (1984: 112). Det går inte att förändra helt och förfarande vara med i klubben. Detta är något som diskuteras bland informanterna. Även om det är svårt att verka ensam så går det att se Eriks performativitetsuttryck som en counterpublic. Det är ett uttryck som gör motstånd mot den offentliga diskursen och förhåller sig på så vis till den dominanta offentligheten. Samtidigt skapar uttrycket ett rum där det är möjligt att bryta och ifrågasätta rådande maktstrukturer (Warner 2002). Problemen uppstår när Eriks motstånd ska få aktörskap i den normativa offentligheten. Då blir Erik kränkt och trakasserad. Jag vill därför återvända till Warners citat om det problematiska med counterpublics som politisk förändring; "One doesn't "go public" simply as an act of will /.../ by exposing oneself in the marketplace" (Warner 2002: 63). Detta dilemma över att göra motstånd och samtidigt vara synlig blir väldigt tydlig i Eriks berättelse.

Informanterna frågar sig om en person måste göra några stora normativa beprövningar, så som att skaffa barn, för att förstå hur illa det är i samhället. I och med detta diskuteras behovet att ett erfarenhetsperspektiv. Det finns dock en medvetenhet om att olika kroppar, möter på olika typer av förtryck. Samtidigt som ett erfarenhetsperspektiv förespråkas så ifrågasätter de om den revolutionära energin tar slut om alla ska möta tungt motstånd. Jag tycker även detta resonemang påminner om Lorde. Det inte går att förändra genom de styrandes spelregler och det är genom samlade erfarenheter som det går att skapa krafter för förändring. Däremot så blir det ett väldigt individualiserat perspektiv, där en person ska stå upp mot normen, och detta skiljer sig från Lorde. Informanterna närmare sig dock teorin igen när Klara konstaterar:

Det här samhället belönar ingen i slutändan. Det är en illusion. Det här med att passera är ju också en konstruktion /.../ Jag menar det finns jättemycket självmord bland normen. Det finns fruktansvärt mycket olycklighet och misär även inom den, DE som passerar (Klara, konstnär).

Förändring av offentligheten beskrivs dock som trög och energikrävande. Det berättas hur feminism kan framhävas som viktiga frågor för organisationer, men när det kommer till kritan ses inte arbetet som riktiga arbetsuppgifter. Informanterna har stött på hur feministiska perspektiv aldrig följs upp, utan ses som färdigjobbade teman. I en berättelse om en förskoleverksamhet möttes frågan ”Varför anammar ni inte genusperspektiv?” med svaret att genus var förra årets fokus, medan det nu var matematik som stod på agendan. Jag tycker att berättelserna påminner om hur Lorde förklarar hur det offentliga systemet inte kan förändras med befintliga verktyg (1984). Offentliga organisationer och verksamheter har i vissa fall omfamnat feminism och genus, men snarare som rubriker än förändringsverktyg. Detta stämmer väl in på vad Lorde menar är följden av att förändra från insidan; ”only the most narrow perimeters of change are possible and allowable” (Lorde 1984: 111). Jag finner att berättelserna vittnar om hur orden blir tillåtna medan innehållet urvattnas. Denna avpolitisering bidrar på så vis till stora psykiska påfrestningar bland det offentligt verksamma. Flertalet beskriver hur de blivit utsatta för verbalt våld. Kim beskriver hur hen förlöjligades vid ett sammanträde i barn och ungdomsnämnden.

Det är så himla mycket motstånd /.../ en gång skulle förvaltningschefen prata om olika perspektiv som skulle finnas med i förskola så pratade man om queerperspektiv /.../ Och så skrattar den här tjänstemannen och säger att ja det här sista kan vi ju inte ha på förskolan för de förstår ju inte så små barn./.../ alla politiker började skratta /.../ Och jag bara, ”ursäkta vad menade du med det” och hon bara ”Nej men det går ju inte att ha det på den nivån” och jag ”Men det handlar väl om så enkla saker som att sluta säga mamma och pappa, sluta skriva mamma och pappa i era brev /.../ och då blev jag nästan förlöjligad (Kim, socialdemokratisk kommunpolitiker)

Liknande historier förs fram Liv. Det finns dock ett tydligt motstånd mot att inte sjunka till den nivån som kränkningarna erbjuder.

Jag har liksom vid flera tillfällen trängt in mina kollegor /.../ i ett hörn, jag vinner ju verbalt till slut så vinner han ändå för han kallar mig någonting. Han kallar mig ord som, och då är diskussionen slut. Då finns det inget mer liksom. (Liv, kommunalanställd).

I dessa två citat visas begränsningar och påfrestningar med att arbeta från insidan. Samtidigt så blir subjektens motstånd synligt. Om Lindverts forskning (2002) visar på hur institutionella mekanismer underlättar för införandet av genuspolicys, så visar citaten på att subjekten utgör förändringspotential. Dock visar de också att det kan vara ett krävande och kränkande arbete, precis som det performativa motståndet nämnt ovan.

Både begreppet offentligt och begreppet privat beskrivs inkludera i stort sätt allting. Gränserna för vad som är privat och vad som är offentligt anses inte vara relevanta för

feministiska uttryck. Informanterna menar exempelvis att det inte går att välja om man vill vara politisk eller inte. Med andra ord går det inte att stå utanför diskursen eftersom att följa normen är också att ta ställning. Däremot beskrivs offentligheten som avgörande för att få fram ett politiskt budskap. Partipolitiskt anslutna menar att man måste kunna kommunicera med andra för att nå ut med sitt budskap, även om man inte vill. Här uttrycks en kritik mot den begränsning en counterpublic är styrd av. Det vill säga svårigheterna med att få aktörskap (Warner 2002), vilket diskuteras ovan.

Uttrycken måste däremot inte vara speciellt storskaliga för att kunna förändra i det offentliga. Det kan istället handla om vilken mat som serveras, hur mötesstrukturen ser ut eller hur man bemöter personer i sin närhet. Personer på insidan av organisationer kan på så vis själva tyckas utgöra counterpublics. Jag vill med det återvända till den ekonomiska diskussionen. Forskning har visat att välfärdsstaten är ett viktigt instrument för omfördelning (Lindvert 2002). En sådan förändring kräver på så vis både parlamentarisk representation men också subjekt som förändrar ifrån insidan.

Det finns dock en ovilja att säga att det privata och det offentliga är samma sak. Precis som det konstaterats i bakgrunden så har forskning visat att offentligt och privat inte ges samma makt i samhället (Warner 2002: 23). Det går på så vis att hävda att uppdelningen privat/offentligt hämmar feministisk politik, eftersom det inte finns någon poäng för det politiska uttrycket att skilja dem åt. Om de olika feministiska uttrycken ses som counterpublics, så blir en av de alternativa normerna, att det privata är offentligt precis som det offentliga är privat. Hursomhelst så utgör feministiska uttryck counterpublics för att de gör motstånd mot detta genom att det privata och det offentliga inte ges samma makt i den dominanta offentligheten.

Ett problem med feminism i offentligheten är den mediala representationen. Enligt informanterna sker en reproducering av uppfattningen att feminism är synonymt med kvinnoseparatism.

Varför får feminism så lite plats i det offentliga rummet är att man typ tänker feminism är synonymt med separatism. För jag var med på feministiskt forum och gjorde en grej och då fick vi frågan om det var separatistiskt liksom. Eh, men det var det inte alls /.../ alla var ju välkomna men jag vet inte om man kan säga att det känns exkluderande för män, eller uteslutande i alla fall (Denise, bloggare).

Här förklaras det att den offentliga bilden av feminismen marginaliseras till vissa kroppar och exkluderar andra. Den offentliga bilden motsäger alltså uppfattningen att feminism har med aktiva handlingar att göra utan görs till något som har med biologiska kvinnor att göra. I teorikapitlet 1.4.2. ansluter jag mig till Håkan Thörns förståelse av Sheila

Rowbothams idé om den massmediala spegelbilden (1997). Rowbotham menar att för att kunna skapa alternativa identiteter så måste förtryckta grupper krossa de mediala bilder som gestaltar motståndsgrupper. I Denise citat ovan blir det tydligt hur feminism förminskas till en separatistisk kvinnofråga och att detta påverkar den mentala uppfattning om vad som är feminism och för vem. Rowbotham menar också att en sådan återspeglning även kommer påverka hur feministerna ser sig själva och detta blir tydligt i Eriks berättelse.

Just nu så har jag faktiskt tagit en paus i mitt feministiska politiska arbete. Eh, i min hemstad däremot så var jag med och startade upp en feministisk förening men blev utesluten på grund av att jag var man tillslut. Det gjorde att jag blev ganska less och trött på allt vad feministisk politik hette (Erik, genusvetare).

Uteslutning ur ett feministiskt sammanhang kan tyckas påvisa hur den mediala bilden påverkat den mentala uppfattningen om vad som är feminism. Informanterna uttrycker dock ett motstånd mot hur förändringspotential förvrängs. Samtidigt är Eriks citat ett exempel på hur offentliga diskurser kan förvränga revolutionär medvetenhet och där Erik blev utesluten på grund av könsidentitet. Detsamma gäller vem som får representera feminism i det offentliga rummet. Informanterna beskriver det mediala utrymmet för feministisk politik som strikt begränsat. Framförallt är det kändisar som Gudrun Schyman, eller män som pratar jämställdhet, som får utrymme. Den mediala spegelbilden visar sig ha påverkat med revolutionära medvetenheten då informanterna hävdar att det är lättare att nå ut med ett radikalt och påläst argument om personen i fråga är en snygg CIS-kvinna¹⁶. Detta kan tyckas vara väldigt individualistiskt men informanterna förtydligar, vilket även citat ovan påvisar, att det är svårt och energikrävande att sitta i ett offentligt rum och ta debatten. Återigen finner jag att informanterna efterfrågar ett mer kollektivt rum och rum med andra spelregler. För det första poängteras det att det är väldigt svårt att komma till ett offentligt rum, och för det andra så ifrågasätts det om man måste leva normativt för att orka verka i offentligheten.

Ja men det hänger ihop kanske där att det är hur vi fördelar vi förändringsarbete i praktiken /.../ alltså vad måste en person ha för förutsättningar för att kunna förändra samhället i det offentliga rummet. Måste hon ha mat på bordet, måste hon ha pengar på banken, måste hon ha fungerande kärleksliv eller måste hon bara ha ett gäng jättecoola vänner som du vet, som man kan dricka kaffe med (Klara, konstnär).

Jag tycker det här citatet ännu en gång illustrerar hur feminismen drabbas av en individualisering och att det i ett sådant klimat är svårt att göra motstånd. Diskussionen går

---

¹⁶ Person som är född, uppfattas, identifieras och blir behandlad som kvinna.

dessutom tillbaka till social och ekonomisk välfärd som viktigt argument för att orka verka i det offentliga.

2.1.3. Rum för politisk förändring

I tidigare stycken påvisas hur det finns en offentlighet som tröttar ut feminister och hur det inte finns svängrum nog att göra ”fel” som feminist. Offentligheten har på så vis visats inte räcka till som arena för feministisk politisk förändring. I teorikapitlet 1.4.2. redogörs det för termen frirum (Thörn 1997). Frirum beskrivs som ett rum som är slutet från omvärlden och där det finns möjligheter att skapa en politisk identitet som skiljer sig ifrån den mediala bilden. I stycke 2.1.2. redogörs det för hur feminism förminskas till att handla om biologiska kvinnor, smal politik och jämställdhet. Därav finns det en stor efterfrågan av frirum bland informanterna.

I samtalen framkommer flera idéer och rum som upplevs som energirika pauser från offentligheten. Ett rum som beskrivs som avkopplade och utvecklade är institutioner i genusvetenskap. Det beskrivs som att dessa rum är platser där det går att tänka kritiskt utan att bli dömd. Sandra beskriver hur hen slutat hos en offentlig arbetsgivare och sökt sig till akademien för att få styrka.

Jag har jobbat som socionom ett tag och är jävligt frustrerad över arbetssituationen och så, så att jag är väldigt glad att jag får tänka kritiskt på heltid (Sandra, student i genusvetenskap)

Akademien beskrivs här som ett politiskt rum. Ett rum där det är tillåtet att tala och tänka om vissa saker som inte accepteras i offentligheten. I det här citatet blir genusvetenskapen ett frirum. Ett slutet rum från omvärlden som blir ett privat och ett offentligt rum på samma gång (Thörn 1997). Jag tycker dock i övrigt att informanterna definierar genusvetenskap som en counterpublic. Ett ämne som finns på grund av att det finns ett patriarkat, vilket innebär att genusvetenskapen hela tiden förhåller sig till och gör motstånd mot en dominant diskurs. Förhållningssättet stämmer på så vis överrens med hur counterpublics definieras (Warner 2002).

Precis som det redogjorts för tidigare så uppstår problem med counterpublics när de söker aktörskap i offentligheten (Warner 2002). Maud Eduards redogör för en offentlig diskurs i Sverige som visar att jämställdhetsforskning har företräde (2002). Jämställdhetsforskningens privilegium skulle kunna vara ett resultat av att genusvetenskapen blir en etablerad aktör i offentligheten, och för att kunna vara förstaelig i offentligheten,

försvinner många av möjligheterna till motståndet. Det är dock intressant att detta inte är något som upplevs av informanterna. De pratar snarare om genusvetenskapen som en arena där feminister samlas och skapar politiska rum. Två av informanterna påbörjade exempelvis feministiskt arbete när de började studera genusvetenskap. Maud Eduards poäng är att jämställdhetsforskningens företrädare är hämmande för feministisk politiskt handlingsutrymme, eftersom en konstruktiv debatt, enligt Eduards, kräver att teori och praktik samverkar (2002). Detta är något som styrks av informanterna eftersom genusvetenskapen kan ses som en katalysator för politiskt engagemang. Eduards skriver också att institutioner kan öka ett politiskt handlingsutrymme (2002) och trots en offentlig diskurs som kan ses som begränsande, ses genusvetenskapen i den här kontexten som ett motstånd och en utvidgning av handlingsutrymme. Teoretiserande beskrivs som en trygghet för identifikation och gemenskap. Det upplevs att det används för lite feministisk teori i offentliga verksamheter. Kunskapsbristen kring genusrelaterade frågor gör att målsättningar aldrig uppnås och blir som upprepade krav som aldrig följs upp.

Om akademien ses som ett mentalt frirum så efterfrågas även frirum för aktivism. Det som skiljer frirum ifrån counterpublics är att frirum inte lika tydligt måste förhålla sig till den dominant diskursen. På så vis behöver inte heller motståndet vara lika tydligt. Effektiva frirum finns exempelvis i konstnärliga uttryck. En av informanterna berättar hur hen skriver skönlitteratur för att avreagera sig på förtryck i offentligheten. Denise berättar att hens blogg drivs av en glädje, av mycket positiv respons, och Klara berättar om hur hens konstnärliga process gör plats för att göra fel och utveckla debatten.

Till exempel så hade jag konstnärligt projekt /.../ som jag jobbat med sedan 1998, och så här i konstvärlden har det varit ajabaja rosa och sånt, och sen förstod jag nu att jaha det var ett intersektionellt projekt /.../ Jag jobbade egentligen inte alls med kön utan kanske mest med klass och kulturell identitet (Klara, konstnär).

Klara menar att det konstnärliga möjliggör för ett nytt politiskt rum eftersom det tillåter att pröva olika debatter i olika sammanhang. Detta menar Klara, skapar gränsland. Jag ser dessa gränsland som uttryck för frirum. Däremot verkar inte alla konstnärliga uttryck vara lika enkla. När Erik berättar om sin performativa aktion beskrivs handlingen inte som en energikälla utan ett självdestruktivt motstånd som kan vara hämmande för individen. Samtidigt var uttrycket en väldigt stor ifrågasättare av normen. Det här uttrycket är på så sätt mycket mer likt en counterpublic än ett frirum. Motståndet förhåller sig till diskursen och gör motstånd mot den istället för att skapa ett slutet frirum. Informanterna menar dock att alla sätt

behövs. Även om ett uttryck blir stoppat av en auktoritet eller av offentliga maktstrukturer, så skapar varje motstånd en liten debatt.

Jag vill återvända till Thörns förståelse av begreppet frirum. Ett frirum är ett privat och ett offentligt rum på samma gång, genom att en viss grupp stänger ut omvärlden men samtidigt skapar politik (Thörn 1997). I förhållande till potentiella frirum i Malmö-Lundområdet förutom akademien och konstnärliga uttryck så diskuteras organisationsformen separatism. Separatistiska rum beskrivs som energirika, sköna och användbara. Rummen skapar andrum där det går att tala om vissa ämnen utan att bli förminskad. Informanterna beskriver alltså separatistiska rum som frirum (Thörn 1997) där det går att prata om andra ämnen utan att bli dömd. Separatistiska rum beskrivs kunna fungera som katalysatorer för att orka stå ut i offentligheten. Dessa rum har alltså inte något huvudmål med att verka som offentlig aktör utan har en funktion som energisamlare.

Det finns dock även en stor efterfrågan av feministiska motståndsuttryck som får aktörskap och blir förstaeliga. En feministisk riksdagsrepresentation skulle exempelvis kunna möjliggöra för en mer allmän diskussion genom att offentligt legitimera vissa åsikter, och göra feministisk politik till något allmängiltigt. Detta styrks av den tidigare forskningen som påvisat att exempelvis att institutionaliserade av kön kan öka kvinnors handlingsutrymme (Eduards 2002). Representation här som en möjliggörare för politiska rum, där ett feministiskt politiskt handlingsutrymme skulle kunna öka.

Det krävs dock rum för att orka representera något i offentligheten men alla ser inte separatistiska rum som givna frirum. En informant uttrycker ambivalens i förhållande till separatism och menar att det är dubbelmoraliskt att förespråka separatism. Det går inte att kritisera utestängning genom att stänga ute andra. Detta är intressant i förhållande till Wasshedes studie, om hur de utomparlamentariska aktivisterna ställdes inför en rad ambivalenser, eftersom de menade att det var omöjligt att stå utanför diskursen (2010). Samtidigt påpekas det att samhället är androcentriskt, vilket gör att det sker en konstant kvotering av män. Det finns på så vis så inga icke-separatistiska rum. Jag finner den här diskussionen är intressant i förhållande till teorin om den mediala spegelbilden (Thörn 1997). Samhället förespråkar självständiga individer och struntar i många av maktstrukturerna som feminister försöker synliggöra och bryta. Normen förespråkar på så vis universalism och exkluderar genom det väldigt många människor. Det finns på så vis redan ett system som hävdar att alla blir inkluderade även om så inte är fallet. Därav menar normen att det är

paradoxalt att utestänga andra eftersom detta inte ”tolereras”¹⁷ i offentligheten. Jag tycker därför att debatten är ett exempel på hur en medias bild av separatism påverkar revolutionär medvetenhet, i enlighet med Rowbothams teori (Thörn 1997), genom att återge en bild av feministisk separatism som paradoxal och kränkande. Det förs exempelvis en pågående diskussion bland feminister i området om att separatistiska rum inte får begränsa sig till CIS-kvinnor och det förs en diskussion kring separatism i förhållande till ett queerperspektiv. Detta är ett exempel på hur feministerna krossar den mediala spegelbilden av separatism och visar att det inte finns någon ”riktigt” feminism.

En annan problematik med separatism är hur någon som står utanför den separatistiska gruppen definierar gruppen. Liv berättar om ett projekt på arbetsplatsen:

Vi har ett /.../ musikprojekt för tjejer och transpersoner, för att det /.../ inga tjejer alls som använder lokalerna. /.../ det är som en stödgrupp för tjejer. /.../ jag tror att det är många som inte vågar komma och då erkänner vi ju svagheten, och svagheten är ju fortfarande ingen styrka. /.../ Så jag tror att när svagheten blir en styrka så blir det mer okej att ha separatistiska grupper (Liv, kommunalanställd).

Liv ser alltså kritiskt på hur de arbetar med separatism eftersom de dominerande är de som definierar ”de andra”. Detsamma återfinns i berättelser rörande partipolitik. Det finns risker med att separatistiska grupper gör att vissa frågor tas ur partiet, och förminsкас till gruppen så att andra ”slipper”. Det positiva är dock att konkurrensen om rummet oftast är mindre, vilket gör att man blir lyssnad på. Liknande problem har upplevts i ett ungdomsförbund. Där sågs kvinnoseparatism och kvotering som en självklarhet. Problemet var dock att det var ”killar” inom organisationen som oreflekerat tyckte att separatism var en bra idé eftersom de slapp ta mindre plats samtidigt som de kunde klappa sig själva på axeln över att vara med i en feministisk organisation. Det är alltså viktigt att poängtera att separatism per se inte fungerar som ett frirum, utan frirummet bygger på ett eget initiativ som stänger ute omvärlden, för att kunna skapa nya politiska identiteter och uttryck.

3. Slutsatser

I den här delen sammanfattas uppsatsens slutsatser och svaren på frågeställningarna som framkom i föregående kapitel. Det kommer även föras en kort diskussion om möjlig fördjupning kring ämnet.

---

¹⁷ Jag menar att osynligheten kring att vissa grupper gynnas medan andra stängs ute döljs av en politik som hävdar att alla är inkluderade.

3.1. Sammanfattning

Den här uppsatsen heter *Förkastade rum* eftersom den påvisar hur feministiskt politiskt uttryck, i Malmö-Lund-området, missgynnas av den liberalpolitiska uppdelningen privat/offentligt. Bakgrunden är en upplevt tystnad kring feminismen i det offentliga rummet, trots mycket feministisk aktivism. Istället framträder en bild av hur feministiska uttryck avpolitiserats i det offentliga. Med inspiration från Virginia Woolfs idé om ett eget rum för att kunna verka i det offentliga, undersöks vad det finns för möjligheter och gränser för feministisk politisk förändring i området.

Genom fokusgrupper med aktiva feminister i området, besvaras frågeställningarna; Hur feministisk politik kommer i uttryck och var gränserna går, hur feministerna förhåller sig till uppdelningen privat/offentligt samt om det finns alternativa rum för förändring. De feministiska utsagorna analyseras med hjälp av Warners counterpublics, Lordes nedrustning av "the master's house", Rowbothams mediala spegelbild och Allens begrepp frirum, och visar upp följande resultat.

Feministisk politik i området omfattar ett brett spektra av uttryck. Det finns alltså en stor potential till förändring. De feministiska uttrycken fungerar som counterpublics, det vill säga alternativ som förhåller sig till och gör motstånd mot offentligheten (Warner 2002).

Det finns dock flera gränser för politisk förändring i området. En intern kritik, att alla handlingar måste vara "perfekta" i ögonen av akademiska feminister, ses hämmande för politisk förändring. Maud Eduards skriver hur teori och praktik måste samverka för en konstruktiv debatt (2002). Detta stöds av Lordes teori om hur personers skillnader, tillsammans blir till styrkor, vilka kan leda till genuin förändring (1984). Tyvärr så upplever jag inte debatten som någonting positivt utan snarare som en splittring mellan akademiska feminister och aktivister med andra uttryck. Jag finner att detta vore intressant att gå djupare in på i en annan uppsats samt att undersöka huruvida känslan skam spelar roll i "perfekt"-diskussionen.

En annan gräns som återfinns är en medial bild, som speglar feminism som någonting negativt för jämställdhet. Paralleller dras mellan antifeminister, Sverigedemokrater och CIS-kvinnoseparatism, vilket styrker Rowbothams teori om hur mediala bilder påverkar

revolutionär medvetenhet (Thörn 1997). Genom detta blir även forskning om att feminister representeras som konstiga och annorlunda i media (Lind & Salo 2002) stärkt ytterligare.

Feministisk politik begränsas dessutom genom en liberal samhällsdiskurs som förespråkar autonoma individer. Detta för samtalen bort från strukturella analyser och sätter press på individer. Det svenska utvecklingsnarrativet om det jämställdhetsfrämjande landet har stannat av bland informanterna. Det uppfattas som en av anledningarna till att materialet påvisar flera exempel på hur Lordes teori, om att det inte går att förändra med förtryckarens egna verktyg, återfinns. Det framgår hur genusperspektiv och feministiska frågor negligeras och trivialiseras i offentligheten. Precis som i Wasshedes studie (2010) så gör feministerna stora uppoffringar för sitt politiska uttryck. De utsätts för våld och psykiska påfrestningar i offentligheten vilket dessutom stöds av tidigare forskning (jfr Elf Karlén & Palmström 2008; Sassen 1996; North 2009). Det är en av anledningarna till varför offentliga företeelser upplevs som väldigt privata och tvärtom. Youngs forskning visar på hur ett motstånd mot privat/offentligt också är ett motstånd mot en patriarkal struktur (2000). Genom informanternas berättelser och tidigare forskning, drar jag slutsatsen att uppdelningen privat/offentligt hämmar feministisk politisk förändring.

Däremot så poängteras det att ekonomisk omfördelning spelar stor roll för att orka verka i det offentliga, och precis som Wasshedes forskning visar så är informanterna medvetna om att det inte går att stå utanför diskursen (2010). Därför förespråkas det att verka som counterpublics från insidan genom att göra småskaliga motstånd. Det vore även intressant för framtida undersökningar att se om Malmö-Lund-området skiljer sig för möjligheter till feministiska uttryck än andra platser. Med tanke på diskussionen som förs i stycke 2.1.2 om vad som krävs för att orka vilja förändra i offentligheten, om hur förändringsarbete fördelas, tror jag detta skulle vara ett intressant ämne.

Analysen visar dock att för att orka vara ett motstånd, så krävs frirum för att samla energi. Av den anledningen efterfrågas andra politiska rum, så som frirum och counterpublics. Det finns på så vis rum som både ifrågasätter illusionen privat/offentligt men också rum som möjliggör för en politisk förändring. Ett exempel på counterpublics som framkommer är genusvetenskapliga institutioner medan separatistiska rum och konstnärliga uttryck liknas mer vid frirum. Ett frirum kan dock bara definieras av dem som skapar rummet och definiera på så vis är inte alla separatistiska konstellationer frirum. I frirummen är det lättare att pröva på och göra fel utan att behöva vara lika medveten som krävs av ett motstånd i form av counterpublics, vilka alltid förhåller sig till och gör motstånd mot offentligheten.

Den rumsliga efterfrågan märktes även i förhållande till fokusgruppskonstellationen. Flera av deltagarna uttryckte hur roligt och givande att ses och diskuterar med varandra, speciellt eftersom uttrycken inte alltid möts i andra sammanhang. Precis som jag poängterar i teorikapitlet, vill jag inte förespråka identitetspolitik. Däremot så finns det förändringspotential när personer kommer samman och pratar om olika erfarenheter, såväl psykiska som fysiska. Visst är det häftigt med stora politiska arrangemang, men som jag redogör för om Malmös feministiska forum och Feministiskt initiativ är det lätt att det uppstår problem när motstånd ska få aktörskap i offentligheten. Jag vill därför återkoppla till det som påtalas flera gånger, det vill säga att förändringsarbete inte måste ske i någon stor skala. På så vis menar jag att frirummen, som nytänkande platser och energisamlare, inte heller måste vara speciellt storskaliga. Avslutningsvis vill jag tillägga att jag också tror att alla uttryck är betydelsefulla, men att de alternativa politiska rummen är viktiga ingångar för att ge plats åt feministiska historier och ge dem politisk makt.

Referensdel

- Butler**, Judith (2004/2006) *Genus Ogjort: Kropp, begär och möjlig existens*. Norge: Nordstedts
- Eduards**, Maud (2002) *Förbjuden handling: Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Malmö: Liber.
- Elf Karlén**, Moa & Johanna Palmström (2008) *Äga rum: roster ur den feministiska rörelsen*. Stockholm: Tiden.
- Faludi**, Susan (1991) *Backlash: the undeclared war against American women*. New York: Crown.
- Florin**, Christina & Lars Kvarnström red. (2001) *Genus, medborgarskap och offentlig politik, 1848-1998: Svenska samhället i omvandling*. Uppsala: Atlas akademi.
- Gustafsson**, Gunnel (red) (1997) *Towards a New Democratic Order? Women's Organizing in Sweden in the 1990s*. Stockholm: Publica.
- Hemmings**, Clare (2005) "Telling feminist stories" *Feminist Theory*. 6: 115-139
- Jowett**, Madeleine & Gill O'Toole (2006) "Focusing researchers' minds: contrasting experiences of using focus groups in feminist qualitative research." *Qualitative Research*. 6: 453-472
- Lind**, Rebecca Ann & Colleen Salo (2002) "The Framing of Feminists and Feminism in News and Public Affairs Programs in U.S. Electronic Media" i *Journal of Communication*. March 2002
- Lorde**, Audre (1984) *Sister Outsider*. California: The Crossing Press.
- McRobbie**, Angela (2004) "Post-feminism and popular culture" i *Feminist Media Studies*, 4:3
- Nexø Jensen**, Hanne (1998) "Gender as the dynamo: when public organizations have to change" i von der Fehr, Drude, Anna G. Jónasdóttir & Bente Rosenbeck *Is There A Nordic Feminism?* London: UCL Press.
- North**, Louise (2009) "Rejecting the 'F-word': how 'feminism' and 'feminists' are understood in the newsroom". *Journalism* 10: 739-757
- Sassen**, Saskia (1996) "Analytic Borderlands: Race, Gender and Representation in the New City" i King, D. Anthony (1996) *Re-Presenting the City: Ethnicity, Capital and Culture in the 21st-Century Metropolis*. New York: New York university press.

- Thörn, Håkan** (1997) *Rörelser i det moderna: Politik, modernitet och kollektiv identitet i Europa 1789-1989*. Falun: Tiden Athena.
- Wasshede, Cathrin** (2010) *Passionerad politik: Om motstånd mot heteronormativ könsmakt*. Malmö: Bokbox Förlag.
- Warner, Michael** (2002) *Publics and Counterpublics*. New York: Zone Books
- Wibeck, Victoria** (2010) *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Woolf, Virginia** (1929) *A room of one's own*. New York: Harcourt, Brace and Co
- Youngs, Gillian** (2000) "Breaking patriarchal bonds: Demythologizing the public/private" i Marchand, H. Marianne & Anne Sission Runyan. *Gender and Global Restructuring: Sightings, sites and resistances*. London & New York: Routledge.

Elektroniska källor

- Centrum för genusvetenskap** (27 april 2010) Hämtad 15 december 2011 från World Wide Web: <http://www.genus.lu.se/om-centrum>
- Fjellman Jaderup, Elin** (26 oktober 2009) Feministiskt initiativ debuterar i kommunvalet i Malmö. *Sydsvenskan*. Uppdaterad 17 maj 2010. Hämtad 10 december från World Wide Web: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/article561360/Feministiskt-initiativ-debuterar-i-kommunvalet-i-Malmo.html>
- Hanisch, Carol** (1969) "The personal Is Political" Hämtad 12 december 2011 från World Wide Web: <http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html>
- Mikkelsen, Jens** (13 november 2011) Feministisk pyssel lockade. *Sydsvenskan*. Hämtad den 15 november 2011 från World Wide Web: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/article1574523/Feministiskt-pyssel-i-Sofielund.html>

Intervjuer

- Fokusgrupp 1** hölls den 16 november 2011
Fokusgrupp 2 hölls den 25 november 2011